

Referat från Västra frilansklubbens kurs för journalister med intresse för utlandsjobb

Under kurskvällen på Soho den 3 november berättade frilansjournalisterna Helena Munther, Mattias Sköld och Lina Färm om sina erfarenheter av frilansarbete från utlandet.

Helena Munther har jobbat med ett biståndsprojekt i många år och dessutom som guide i Indien. Hon har gjort många frilansjobb från sina resor i Indien och skriver om i princip allt som hon tycker verkar intressant och hugger på många olika idéer. Hon säljer in sina jobb på idéstadiet och är öppen för flera olika vinklar när hon samlar in material. Bara i år har hon fått in foten på flera nya tidningar.

Helena gav flera tips på vad man ska tänka på som frilans innan man reser. Framför allt gäller det att förbereda sig så mycket som möjligt hemma, se till att man har en trygg Internetkoppling, göra research och sälja in så många jobb som möjligt hemma innan avresan så att man har till levnads- och resekostnader under tiden man är ute. Annars finns risken att ekonomin inte går ihop. Man behöver också ha en del pengar med sig när man reser för det kan ta tid innan pengarna kommer in från sålda jobb. Det går visserligen också att sälja in när man är på plats men en nackdel är att man då har begränsat med tid och det kan ta lång tid innan man får svar på telefon. Fördelen med att sälja på plats kan vara att det känns mer aktuellt när man ringer hem från en knastrig linje. Framför allt hittar man bra idéer på plats, närvaro ger goda idéer.

Förkunskaper viktiga. Inte minst viktigt att ha med sig i bagaget är förkunskaper. Det är svårt att hitta bra idéer och vinklar annars. Har man kunskaper om ett land och ett ämne så är det också lättare att sälja in ett jobb, menar hon. Har man inga förkunskaper är det lättare att fastna i vad andra har skrivit om ett land. Och då finns risken att det bara skrivs om fattiga och utsatta människors svårigheter istället för att också skriva om vanliga människor och människors vardag, sådant som hon kallar för normalen, dvs sådant som man kan känna igen sig i. Man kan också få kunskaper genom att använda sig av sina kontakter, om man känner någon som har varit i landet. Google kan vara en bra kunskapskälla. Själv hittade hon material om illegala flyktingar i Spanien genom en hemsida när hon googlade och fick idé till ett jobb och så kände hon en person som jobbade med illegala flyktingar som kunde hjälpa henne med att få kontakt med intervjupersoner på plats. Vilket är en stor fördel istället för att försöka hitta dessa personer själv. En annan fördel med att ha en kontakt i landet som man ska skriva om är att denne kan presentera en för intervjupersonen, vilket också gör att denne känner sig mer förpliktad att komma till ett intervjutillfälle som man har bokat in med denne. Annars kan denna person tänka ”det gör ingenting om jag inte kommer till intervjun för jag känner ju ändå inte henne”. Det är bra att skaffa kontakter hos organisationer och myndigheter i landet som kan ge viktig information och ge dig tillträde till deras nätverk. Helena har fått viktiga kontakter genom sitt engagemang i biståndsprojekt, bland annat till de som jobbar med ekologiskt jordbruk.

Var kan man hitta idéer? Hemsidor för olika organisationer och myndigheter kan vara en rik källa att ösa ur. Till exempel kan UD:s hemsida fungera som en bra källa att börja med för beskrivning av landet, dess historia, ekonomi, relationer till Sverige och där det finns länkar för råd inför resan med mera. Sida har en del nyheter som man kan skriva om och där finns också olika projekt beskrivna som kan ge idéer till artiklar. En kollega till henne hittade till exempel ett mjölkprojekt i Indien som han skrev om och sålde till en lantbrukstidning. Exportrådet är också en viktig källa, liksom CSN, där man kan få en lista på svenska studenter som finns i olika länder utomlands, som man kan kontakta och skriva om, eller få idéer av. Enskilda organisationer kan ha bra kontakter. Förutom Röda korset och andra kända stora

organisationer finns det olika vängrupper till landet, vänorter och invandrarföreningar i Sverige som man kan kontakta och få värdefull information och idéer av. Andra bra kontakter är olika nyhetsbyråer, som har jättebra länkar, nyheter och bakgrundsartiklar. I landets egna tidningar kan man läsa om det som är aktuellt, vad de debatterar. SCB är en riktig guldgruva för en journalist där man kan hitta internationell statistik och länkar till utbildning, arbetstider, löner med mera, med mera.

Vad kan man sälja in? Det behöver inte vara så svårt, menar hon. Man kan till exempel bara tänka "Hund" och få en idé på ett jobb. Hon googlade och skrev "dogs" och "India" och fick bland annat upp två olika hundcenter som hon kunde skriva om, om en indisk hundskola där de gjorde olika hundtricks, vilket visade sig vara väldigt kul att göra och som hon kunde sälja. Hon tänkte också "Barn", för barn går ju hem i alla möjliga sammanhang, och skrev om en indisk variant på det svenska konceptet mulleskola och sålde till Förskoletidningen. Hon har också skrivit om indiska byggnadsarbetares barn. I Indien flyttar familjen med byggena och bor med bygget till det är klart och då hade ett adoptionscenter startat ett dagis på hjul som flyttade med barnen och detta skrev Helena om. Det här passade både för en barntidning och för en byggtidning.

Det finns åtskilliga andra exempel på saker runtomkring oss i vardagen som "Hus", "Träd" och "Kyrka" som det går att hitta en ny vinkel på från det landet man skriver om. Något som säljer bra är att hitta en svensk anknytning: svenskar i utlandet, missionärer, företagare och studenter. Helena berättade om en göteborgare som sitter i Goa och gör hemsidor om hur man kan köpa hus i Goa. Vid ett tillfälle visste hon att det skulle komma många svenskar till Bombay och då också skåningar och då skrev hon till Sydsvenskan att nu kommer det att krylla av skåningar i Bombay och då skulle hon vara på plats och då fick hon göra ett reportage på det för tidningen. Sedan kunde hon göra flera olika vinklar genom att intervjua personer från andra orter i Sverige och sälja till lokaltidningarna där.

Hur ska man då sälja in? Genom att vinkla rätt, alltså forma vinkeln och framställa det man ska skriva om mer specifikt: vad är det man ska skriva om och sätta in det i ett sammanhang. Har du ett ämne eller en person att skriva om, anknyt nyheten till en lokal debatt eller förklara sociala strukturer. En våg av självmord bland bönder kanske inte verkar så intressant, men om man förklarar att i det här sammanhanget var det genmanipulerade grödor som hade gett dåliga skördar som ledde till självmorden, så är det tidningar om lantbruk som är intresserade av en artikel om detta.

Något som många redaktörer efterlyser, menar Helena är att man som journalist ska ta reda på mer om den tidnings inriktning som man har tänkt att sälja till. Tidningarna är mer nischade än vad man i regel tänker på.

Arbeta med tolk. Man ska vara väldigt noggrann när man anlitar tolk och ta reda på vem det är, sa Helena. Det handlar om trovärdighet, kunskapsnivå och hur man tror att man kan samarbeta. Det finns olika sätt att få tag i en tolk. Man kan kolla med hotellet där man bor och be dem fixa. Man kan fråga intervjupersonen om denne känner någon som kan tolka. Eller så kan man anlita professionella tolkcenter. En person i publiken upplyste om att det finns internationella tolkcenter, företag som jobbar med detta. Innan man börjar arbetet så är det, enligt Helena, bra att informera tolken om hur tolkningen går till. Man ska vara tydlig med att de ska översätta allt, inte agera på egen hand, lägger in sina egna värderingar eller ställer egna frågor, vilket kan försvåra intervjun och ge fel svar.

Att tänka på vid intervjun. Helena har som grundregel att alltid kolla fakta med tre olika källor, eftersom det kan uppstå missförstånd på grund av språket. Man ska vara extra noga

med att ställa öppna frågor. Är det så här eller så här? Och ställa samma fråga om och om igen på ett nytt sätt för att undvika missförstånd. Hon har varit med om det flera gånger i Indien att hon först har ställt en fråga på ett sätt och fått ett svar, men sedan ställt frågan på ett annat sätt och fått ett annat svar. Ett annat problem som kan dyka upp vid intervjun är att andra lägger sig i. Folk flockas omkring en och plötsligt är det fler personer med i intervjun, som inte ska vara där. Helena brukar ta hela kroppen till hjälp och fokusera intervjupersonen med blicken och ställa frågor i du-form. Funkar inte det kan man be någon att förklara för dem som är där att vi vill gärna höra era synpunkter, men först vill vi bara prata med den här personen.

Praktiska tips. Helena lämnade också en del tips på praktiska ting att tänka på inför resan. Skaffa visum, journalistvisum eller turistvisum. Det är bra att ha en liten dator med sig med tangentbordsskydd. En liten dator är enklare att transportera och plastskyddet ovanpå skyddar datorn när man är på stranden och skriver. En lång skarvsladd är bra att ha med sig så att man kan sitta på en restaurang eller något annat ställe där eluttagen kan sitta långt borta. Ett operativsystem är också bra att ta med ifall datorn kraschar. Det kan vara svårt att få tag i ett nytt på plats. Att spara på USB-minne är bra ifall datorn kraschar. Helena rekommenderade också att man läser på datorn och undviker papper så slipper man släpa på en massa papper.

Mattias Sköld började för sju år sedan rapportera om nyhetshändelser i Sydostasien för i första hand Göteborgs-Posten och Sydsvenskan. Han har besökt de flesta länderna i regionen och under 2005-2006 var han baserad i Bombay i Indien. Hans bas är numera Göteborg, men han befinner sig ofta på resande fot någonstans i Asien, där han bevakar politik, ekonomi och kultur. Han har framför allt erfarenhet av traditionell utrikesrapportering. Mattias säger att han inte kan berätta så mycket om hur man säljer in till medierna, eftersom han framför allt har jobbat för de ovan nämnda tidningarna, men han kan däremot ge tips om hur man kan göra om man vill jobba just för utrikesredaktioner i Sverige.

Han upplevde det som ganska omtumlande när han kom till Bangkok 2002 och upptäckte att man som journalist har så mycket att förhålla sig till, till skillnad från när man jobbar som journalist i Sverige. Han hade de thailändska medierna och de thailändska organisationerna, både på den nationella nivån och på den internationella nivån att förhålla sig till och naturligtvis också svensk medierapportering och svenska organisationer. Han visste inte riktigt hur han skulle förhålla sig till olika källor. Vem var det som talade mest sanning egentligen? Var det förste sekreteraren på svenska ambassaden i Bangkok eller var det BBC:s korrespondent, som han träffade på presskonferensen, som berättade att så här och så här är det i Thailand? Eller var det kanske den thailändske journalisten på Bangkok Post som han pratade med som hade mest koll? Mattias menade att det inte finns några enkla svar på detta utan att man får försöka bilda sig en egen uppfattning och sin egen modell för det så småningom.

Utnyttja nyhetsbyråerna. Några saker som han har kommit underfund med under tiden han har varit på plats är att man ska utnyttja nyhetsbyråerna, men man ska inte försöka tävla med dem. Det finns inte en chans att försöka konkurrera med de anställda journalister och frilansare som nyhetsbyråerna har på plats. Men, däremot är byråerna fantastiskt bra att använda sig av. De är snabba och använder mycket officiella källor och det är mycket fakta i de här nyhetskällorna som man kan använda sig av. Själv hittade han viktiga fakta från dessa nyhetsbyråer när det gällde fågelinfluensan 2004 i Thailand, men gjorde en lokal egen vinkel på hur den drabbat en man som födde upp stridstuppar. Denne man brukade turnera runt med sina tuppar i vanliga fall, men verksamheten låg nu helt nere på grund av fågelinfluensan.

Mattias skrev då en artikel för GP med rubriken **Thailands stridstuppar kan ta semester**. Han kunde på det sättet hänga upp sin text på den här lite skojiga rubriken, men samtidigt berätta om situationen i Thailand, problemet med fågelinfluensan. Det blev lite lättare för läsaren att ta till sig detta då.

Man ska inte jaga ministrar och andra kändisar för en artikels skull, menar Mattias. Man har begränsat med tid och om man som journalist ställs inför valet att antingen gå på presskonferens där en minister ska berätta att han ska avgå eller åka ut i verkligheten och se vad det här ministeravhoppet får för konsekvenser för vanligt folk så ger Mattias rådet att välja det senare. Och sedan kan man alltid hänvisa till något pressmeddelande eller någon tidning där ministern uttalat sig. Det är oerhört viktigt att vara ordentligt påläst när man ska prata med experter eller andra för att kunna bedöma konsekvenserna av någonting som händer. Att kunna välja vinkel kräver att man är insatt i ämnet. Det som sedan är intressant att ha med i en artikel är hur vanligt folk berörs.

Mattias har gjort undantag när det gäller att inte jaga kändisar att skriva om. Vid ett tillfälle har han jagat en känd person och det var när han 2002 ville få kontakt med Aung San Suu Kyi, då hon precis släppts från en period i husarrest. Aung San Suu Kyi, som är ledare för oppositionspartiet National League i Burma, har suttit fängslad under tretton av de senaste tjugo åren, största delen av tiden i husarrest. Mattias ville ha en intervju med henne och efter idogt arbete lyckades han till slut. I det här fallet funkade det med en kändis för folk i Sverige vet vem hon är, annars är det svårt att få artiklar med olika ledare sålda.

Viktigt med lokala kontakter. Mattias betonade liksom Helena hur viktigt det är att ha bra lokala kontakter. I hans fall samarbetade han med en thailändsk tjej som var journalist på den thailändska dagstidningen The Nation. Hon hjälpte honom med att tolka och berättade vad thailändska tidningar skrev om just då. Detta var en stor hjälp, inte minst när Mattias hade varit i Indien eller Pakistan eller någon annanstans en vecka och kom tillbaka till Thailand och inte haft koll på vad som hänt under tiden. Hennes journalistiska kunskaper gjorde att hon kunde se vad som var intressant i det som kom ut i medierna. Journalister kan vara särskilt givande att ha som kontakt ur en annan synvinkel också för de har ofta bra kontakter och nätverk.

Berätta om människors vardag. Mattias visade bilder från Balakot i Pakistan, där han var i januari 2006, bland annat en bild från ett flickgymnasium. Balakot drabbades av jordbävning i oktober 2005 och många tusen människor dog, i flickgymnasiet omkom 300 av skolans 700 elever. Tanken var att följa upp vad som hade hänt efter jordbävningen. Katastrofrapportering har sitt berättigande, menar Mattias, men han påpekade liksom Helena tidigare hade gjort att det måste vägas upp med berättelser om människors vardag också för annars är det lätt att få bilden att det bara är jordbävningar, krig och elände.

I höstas var han i Nepal tillsammans med en fotograf. Nepal härjades av krig mellan 1996 och 2006 och det var ett av de blodigaste krigen i världen under den här tiden. 2006 blev det fred och man gick från monarki till republik och Mattias tyckte det kändes som att nu är det rätt tid att berätta om det här landet. Och undersöka vad som hade hänt sedan det blev fred, om folk har fått det bättre. I det läget kan man välja att antingen berätta om offer för kriget eller så kan man berätta om vardagen i landet. Sydsvenskan ville ha en artikel av båda slagen. Mattias gjorde en intervju med en 27-årig kvinna som sympatiserar med maoisterna. Hon är aktiv och håller utbildningar för unga kvinnor om arbetarnas rättigheter. Hon släppte in Mattias och fotografen i sitt hem och berättade om vardagen i Nepal och sin tro på framtiden. På det viset kunde de visa på krigets konsekvenser, men också ge en vardagsrapportering, vilket gav en mer heltäckande bild av dagens Nepal. Man ska inte vara rädd för att skita ner sig och ge sig

ut i verkligheten, menar Mattias. Som exempel pekade han på en bild från när han var i Thai-Binh-provinsen i Vietnam 2005 och som visade en man som just blivit vaccinerad mot fågelinfluensan på det lokala hälsoskyddskontoret. Bilden visar hur tacksam han är och då får man en känsla för hur det är och hur det faktiskt ser ut på landsbygden i Vietnam. Det är alltid att föredra att ge sig ut till någon by någonstans och prata med människorna där. Det är det som ger berättelsen lite nerv, menar Mattias.

Lina Färm arbetar just nu för Sveriges Radio, men är annars frilans. Hon skriver om samhälle, kultur och livsstilsgrejer. De erfarenheter av jobb från utlandet som Lina delade med sig av under kvällen på Soho var framför allt från förra året då hon var i Kina och bodde i Kunming i sydvästra delen av landet. Men, hon har även gjort jobb från Hong Kong och Thailand.

Hon åkte till Kina när det var OS, men hade från början bestämt sig för att inte göra någonting som var direkt kopplat till OS och inte försöka konkurrera med nyhetsbyråerna eller andra journalister som var ditskickade för att bevaka OS. Därför valde hon Kinas sydvästra hörn istället, som ligger inklämt mellan Tibet, Burma, Vietnam och Laos och med 40 mil till den vietnamesiska gränsen.

Kunming är en universitetsstad och har omkring 3 miljoner invånare, men de flesta svenskar har inte hört talas om det, enligt Lina. Hon berättade att det finns ett skandinaviskt kulturcenter där och ett gäng svenska studenter som är där och pluggar kinesiska. Kunming ligger i provinsen Yunnan som till femtio procent består av Kinas etiska minoriteter. Eftersom det ligger så nära Burma är det mycket knark där och mycket hiv, trafficking och sociala problem, berättade Lina. Det ligger i början av Himalaya, tvåusen meter upp och har behagligt väder året om, där är billigt och där är jättegod mat. Lina tänkte att eftersom hon inte hade frilansat på heltid innan så ville hon åka till ett land där det var billigt att leva. Hon visste om bara kunde dra in omkring 6 000 kronor netto i månaden så skulle hon kunna klara sig där.

Förberedelser. Hon förberedde sig genom att ta kontakt med det skandinaviska kulturcentret. Dessutom letade hon upp svenska bloggare som bodde i Kina och andra svenskar som bodde i området, organisationer, läste lite reportageböcker och pluggade lite ”överlevnadskinesiska”. Hon hyrde ut lägenheten hemma och fixade turistvisum. Genom bekanta hade hon hört att om man åker som frilans till Kina eller någon annan diktatur och inte har någon stor organisation i ryggen så är det smartast att resa dit på turistvisum. Hade hon åkt på journalistvisum så trodde hon att hon kanske skulle bli tvungen att söka tillstånd för vissa jobb och att hon aldrig hade fått tillfälle att intervjua vissa personer och att hon kanske skulle ha behövt avisera varje gång hon skulle åka utanför sin region och göra jobb utanför den.

Lina betonade liksom Helena tidigare gjorde hur viktigt det är att sälja in jobb innan man reser. Hennes erfarenheter som frilans i Sverige hade varit att har man bara en riktigt bra idé till en artikel så kommer man med största sannolikhet få den såld. Men detta gällde inte när man jobbade utomlands för då konkurrerar man inte bara med idéen, utan också med alla andra frilansjournalister från alla andra länder. Så hon fick jättemycket nej på sina idéer till att börja med, men hon sålde in tillräckligt för att klara sig en och en halv till två månader.

Sök kontakter. När hon kom ner fixade hon en lägenhet genom det skandinaviska kulturcentret. Och så la hon ut en annons på en sajt för utlänningar om att hon sökte kontakter, de hade ett forum för utlänningar på den här sajten. Det är ett bra tips både för att få tag i tolkar, fotografer eller andra journalister, men också för att få kontakt med andra utlänningar

på plats som kan hjälpa en in. Hon hade planerat att ta semester i Thailand i oktober, men då började plötsligt jobben trilla in. Så hon fick sitta på en liten ö i Thailand och ringa till Peking och intervjua en svensk om det kinesiska vasaloppet i Kina och sedan skicka det med mejl. Det kändes väldigt konstigt, tyckte hon, men det funkade jättebra att sköta jobben via mejl och skype (med skype kan man ringa gratis över Internet över hela världen).

Lina upptäckte att allt som inte handlade om svenskar eller hade en svensk koppling var väldigt svårt att sälja in. Hon gjorde jobb om svenska studenter i Kina och träffade fem-sex studenter som hon intervjuade. Hon skrev om att nu har Kina blivit allt mer populärt att studera i för många ungdomar. Tidigare var det USA, men nu väljer många att studera i Kina och Asien istället. Hon gjorde en grej om studenterna tillsammans för Metro och så vinklade hon om samma material där hon skrev en artikel om var och en av studenterna och sålde det till deras lokaltidningar. Då lönar det sig att sälja till lokaltidningar, annars betalar dessa väldigt dåligt för jobben.

Problem. Hon stötte på ett problem med att jobba just i Kina, som berodde på att det är ett stängt land. Hon skulle skriva om en kvinna som var dansk-amerikan som jobbade med att hjälpa prostituerade och trafficking-offer. Den här kvinnan berättade att bland det första de gjorde när de kom i kontakt med prostituerade kvinnor som ville ha hjälp var att ta med dem till sjukhuset för att kolla om de hade könssjukdomar eller hiv. Alla testerna visade på negativa resultat enligt sjukhuspersonalen, vilket var märkligt med tanke på att det var så mycket hiv i regionen. Det visade sig senare att flera av kvinnorna hade hiv och den här kvinnliga hjälparbetaren trodde att de negativa resultaten hade visats upp för att sjukhusen var rädda när det var en utländsk organisation inblandad och misstänkte att dessa utlänningar försökte kartlägga hiv i Kina, vilket de inte ville bli inblandade i. Organisationen var buggad och det skandinaviska kulturcentret var också buggat. Det var byggt på kristen grund och det är inte okej i Kina, berättade Lina. Kvinnan som Lina skulle intervjua hade först varit väldigt positiv till intervjun. Hon hade också gett Lina tillåtelse att följa med när de skulle göra julklappsinköp till bordellerna. De skulle nämligen dela ut julklappar till både de prostituerade och till hallickarna. Och detta skulle Lina skriva om och hade fått ett par tidningar att nappa på idén. Lina var också med och köpte julklapparna, men sedan hade någon framfört hot till organisationen och de fick kalla fötter och drog sig ur intervjun. Lina fick senare reda på att kvarterspoliser höll reda på utlänningarna, vilka stadsdelar de bodde i.

Ett annat problem som Lina stötte på när hon jobbade i Kina var att vissa hemsidor var spärrade, som till exempel Wikipedia, Facebook och vissa stora organisationer. Då fick hon jobba mot en så kallad proxyserver där man kunde komma förbi spärren.

Linas erfarenhet var, liksom Mattias, att det är väldigt bra att få tag på andra journalister på plats för man kan hjälpa varandra. Man kan också göra grejer ihop, men sälja till respektive land och utnyttja varandras kontakter och nätverk för att göra egna grejer att sälja.

Frågestund

När föredragshållarna hade berättat om sina erfarenheter var det dags för kursdeltagarna att ställa frågor till dem. En av deltagarna frågade om Helena, Mattias eller Lina hade erfarenhet av att jobba med reportagebyråer. Det hade ingen av dem någon direkt erfarenhet av själva, men Lina berättade att hon kände till en som hade gjort det och att de tar en viss procent i betalning av det arvode man får för ett jobb, men å andra sidan kan de sälja materialet till flera länder och då kan man få mer betalt. En annan fråga som ställdes var hur man kan ta betalt för de kostnader man har för resan och hotellrum och så vidare. Helena sa att hon aldrig varit med

om att man tagit betalt för själva resan, utan man får ju jobba ihop till alla kostnader. Man får räkna ut: hur mycket behöver jag för att klara av mig? Men, tillade hon, det finns ju dagstidningar som skickar iväg folk och då finns det väl i kontraktet. Vilket Mattias hade erfarenhet av. Han berättade att när han skulle till Sri Lanka så gjorde han och de dagstidningar han jobbade för en deal om att de skulle stå för vissa kostnader i samband med resan. Lina sa att man får se till att sälja till tidningar som betalar bra, som vissa facktidningar och se till att resa till ett land där det är billigt att leva. Resereportage brukar betala sig ganska dåligt var deras erfarenhet. Helena sa att ett alternativ när man diskuterar priset med tidningen och det visar sig att de betalar dåligt är att säga: okej, men då måste jag sälja samma material till fler tidningar i så fall. På en fråga från kursdeltagarna om det är okej att skriva texten först och sedan försöka sälja den svarade Helena att man helst ska sälja in det som en idé även om texten redan är skriven. Annars är risken att redaktörerna tänker: hur vet vi att den kommer att passa in i vår tidning? De vill gärna vara med och bestämma vem man ska intervjuas och ha synpunkter på innehållet. Lina sa att en del facktidningar kan gå med på att betala resekostnader om man planerar ett reportage för dem. Även tolkkostnader kan man diskutera med en facktidning, sa Mattias. Ju mer man kan argumentera för att man behöver en tolk desto större är chansen att man får betalt för det, var hans åsikt.

Hur mycket ändrar ni när skriver för flera olika tidningar och använder samma material, samma arbete, undrade en kursdeltagare. Helena svarade att för hennes del så har hon sålt in exakt samma jobb till två olika tidningar, som inte konkurrerar. Mattias sa att det ofta är det ganska tydligt vad tidningen har för profil. Redan när han intervjuar så brukar han ha i bakhuvudet ungefär vilka tidningar som det kan vara aktuellt att göra jobben för. Som exempel nämnde han att när han var i Nepal i höstas hade han sålt in jobbet till Sydsvenskan och visste att det förmodligen skulle passa väldigt bra i Svenska Freds tidning Pax. Det är bra att ha mycket material för då kan man göra det i många olika vinklar, menade Mattias.

Mattias fick frågan vem som betalade hans lokala medarbetare när han var ute och reste. Det berodde på situationen, menade Mattias. De gånger han jobbade med tolk satte han det på räkningen till tidningen, annars fick han betala ur egen ficka. Ska man avlöna en väldigt duktig journalist för att samarbeta med denne så kan det bli väldigt dyrt. Men, det kan ju också vara så att den man jobbar ihop med gör jobbet på kompisbasis och inte tar betalt. Han har varit med om att de tidningar han jobbar för delar på kostnaderna för flyget, tolk och så vidare. Lina sa att man kan göra schablonavdrag för vissa kostnader man har när man jobbar utomlands. Skatteverket har en lista för traktamente och kostnader som man kan gå in och titta på.

Om en tidning har en stringer i ett land är det då omöjligt att sälja in till den tidningen, undrade en kursdeltagare. Mattias svarade att det inte var omöjligt. Det beror på vad det är man säljer, det kan vara svårt att sälja just till utrikesredaktionen, men ju mer feature det är desto lättare är det att sälja in det.

Hur pass detaljerade är ni när ni ringer redaktörerna och lägger fram idéerna, var en annan fråga som ställdes. Lina svarade att hon gav dem en ingress till jobbet och tänkbara intervjupersoner.

Frågan om man ska välja turistvisum eller journalistvisum när man reser till ett land för att jobba där som frilans, visade sig inte vara så enkel att besvara. En deltagare på kursen sa att han hade fått rådet att om man ska till ett land med en väldigt besvärlig regim, som till exempel Indonesien, ska man söka journalistvisum för då har man det som skydd om de,

regimen eller militären, skulle ta dig till förhör eller fängsla dig. Han undrade vad Helena, Mattias och Lina hade för kommentar till detta råd. Helena svarade att om det skulle hända någonting så kan det vara bra att kunna visa att man är journalist. Men, i Indien är det så att om du har skrivit artiklar om "fel ämnen" så kan du bli nekad journalistvisum nästa gång du ska till landet och inte kommer in igen, menade Helena. Lina menade att i Kina är det väldigt svårt att jobba med journalistvisum, för då håller de kollen på allt du gör i landet. Hon rekommenderade att man ska söka turistvisum om man ska jobba som frilans i Kina.

Har ni varit med om att ni har bestämt med en tidning att göra en grej och sedan när ni väl har skrivit artikeln så vill de inte ha den? Man kan väl inte skriva något bindande avtal som frilans när det gäller detta, undrade en kursdeltagare. Jo, det kan man sa Helena och sa att det är ett bra tips om man ska jobba med nya tidningar att man skriver ett avtal om att det här och det här gäller.

En deltagare sa att han hade hört att man har dåligt betalt som stringer och undrade om det stämde. Ja, det kan vara skitdåligt betalt för ett reportage, sa Mattias. Men sedan så ringer de till dig för att det har smällt en bomb i Karachi och då sitter du i Bangkok och gör en analys av varför bomben smäll och det är ett ganska lätt jobb. Man kan få väldigt mycket gratis bara för att man är deras stringer i den delen av världen. Det är inte sådär jätteglassigt att vara stringer för det är ganska mycket jobb, sa Mattias. Första året jobbade han extremt mycket i perioder. Nu kan han ta semester någon vecka, men säger samtidigt till tidningarna att händer det någonting så ring mig.

På frågan om vad som kunde anses vara bra betalt för text och bild så svarade Lina att hon tyckte det var bra om hon fick betalt för två och en halv dags jobb enligt frilansrekommendationen för ett jobb plus resekostnaden, som hon fick av en tidning. Och det fick hon bara för texten som var omkring 6000 tecken. Helena svarade att en och en halv dag enligt frilansrekommendationen var inte ovanligt att hon fick för en text. Men, sedan har hon gjort jobb för sämre betalt, bara för att hon tyckte jobben var så roliga att göra, och tillade att hon skämdes för att hon har jobbat för så dåligt betalt. Jag har också skämts för att jag har tackat ja till dåligt betalt sa Lina. Egentligen så tycker hon att generellt så ska man tacka nej till dåligt betalt för det finns ändå så många tidningar som betalar bra och där man kan göra de reportagen man har tänkt. Det är värt att tacka nej till dåligt betalt för det lönar sig i längden, menar hon.

Text: Birgitta Rundkrantz